

पीएम श्री केन्द्रीय विद्यालय सीतापुर प्रथम पाली

अर्धवार्षिकी परीक्षा

कक्षा – अष्टमी

समय:-होरासार्धद्वयम्

विषय:- संस्कृतं

पूर्णांकाः-60

परीक्षार्थिनः नाम- .....कक्षा- ..... वर्गः-.....

अनुक्रमांकः - ..... दिनांकः -.....

खण्ड क –अपठितावबोधनम्

प्रश्न 1 – निम्नलिखितम् अनुच्छेदम् अधीत्य तदाधारितान् प्रश्नान् उत्तरत---

स्वामी दयानन्दः एकः महापुरुषः आसीत् । तस्य महोदयस्य जन्म गुजरात प्रदेशे टंकारा नामके नगरे अभवत् । तस्य महोदयस्य बाल्यकालस्य नाम मूलशङ्करः आसीत् । सः सर्वप्रथमः आर्यसमाजस्य स्थापना मुम्बई नामके महानगरे अकरोत् । तस्य पितुर्नाम श्री कर्षणदासः आसीत् । स्वामी दयानन्दस्य गुरोः नाम स्वामी विरजानन्द आसीत् । स्वामी दयानन्द उत्तर प्रदेशे मथुरा नामके नगरे संस्कृत व्याकरणं अपठत् । स्वामी दयानन्दः संपूर्ण जीवने वेदानां प्रचारं प्रसारं अकरोत् । कुरीतीनां निवारणाय च इतस्ततः अभ्रमत् । सः स्त्री शिक्षायाः विधवा विवाहस्य सर्वदा समर्थनं अकरोत् ।

(i) एकपदेन उत्तरत –

1x4=4

(क) महापुरुषः कः आसीत् ? .....

(ख) स्वामी दयानन्दस्य जन्म कुत्र अभवत्? .....

(ग) स्वामी दयानन्दस्य गुरोः किं नाम आसीत् ? .....

(घ) मूलशङ्कर कस्य नाम आसीत् ? .....

(ii) पूर्णवाक्येन उत्तरत -2x2=4

(1) कः वेदानां प्रचारं अकरोत्?

.....
(2)स्वामी दयानन्दः कस्य स्थापना अकरोत् ?
.....

खण्ड (ख) रचनात्मकं कार्यम्

प्रश्न 2. अधोलिखितेन पदेन लघु वाक्यं निर्माणं कुरुत - $1 \times 5 = 5$

(क) जिज्ञासा -
.....

(ख) आवश्यकता -
.....

(ग) पर्यावरण सुरक्षा -
.....

(घ) सामग्री -
.....

(ङ) विश्रामगृहं -
.....

प्रश्न 3. मन्जूषातः पदानि चित्वा कथां पूरयत -

$1/2 \times 10 = 5$

वृद्धः अकस्मात् साट्टहासम् कृतवान् मोचायितुम् कर्तनं क्षुद्रः स्वकीयैः तर्हि दृष्ट्वा

एकस्मिन् वने एकः ..... व्याघ्रः आसीत् । सः एकदा व्याधेन विस्तारिते जाले बद्धः अभवत् । सः बहुप्रयासं ..... किन्तु जालात् मुक्तः नाभवत् ।
..... तत्र एकः मूषकः समागच्छत् । बद्धं व्याघ्रं .....
सः तम अवदत् - अहो ! भवान् जाले बद्धः । अहं त्वां ..... इच्छामि ।
तच्छ्रुत्वा व्याघ्रः ..... अवदत् - अरे! त्वं ..... जीवं मम साहाय्यं करिष्यसि । यदि त्वं मां मोचयिष्यसि ..... अहं त्वां न हनिष्यामि ।
मूषकः ..... लघुदन्तैः तज्जालस्य ..... कृत्वा तं व्याघ्रं बहिः कृतवान् ।

प्रश्न 4. रेखाङ्कितपदमाधृत प्रश्ननिर्माणं कुरुत -

$1 \times 4 = 4$

(1)अहं स्वापराधं स्वीकरोमि ।

.....
(2) अम्बिका क्रोडे उपविशति ।

.....
(3) प्रसन्नतायाः विषयोऽयम्।

.....
(4) सर्वकारस्य घोषणा अस्ति।
.....

खण्ड (ग) अनुप्रयुक्त व्याकरणम्

प्रश्न 5. अधोलिखितानां तद्भव पदानां कृते संस्कृत पदानि लिखत 1x 5=5

तद्भव पदानि	संस्कृत पदानि
(क) कोख	-----
(ख) साथ	-----
(ग) गोद	-----
(घ) भाई	-----
(ङ) कुआँ	-----

प्रश्न 6. उदाहरण अनुसारं कोष्ठक प्रदत्तेषु पदेषु चतुर्थी प्रयुज्य रिक्त स्थानानि पूरयत 1x4=4

यथा- भिक्षुकाय धनं ददातु । (भिक्षुक)

(क) ..... पुस्तकं देहि । (छात्र)

(ख) अहं ..... वस्त्राणि ददामि । (निर्धन)

(ग) ..... पठनं रोचते । (सुरेश)

(घ) ..... नमः । (अध्यापक)

प्रश्न 7. धातुः प्रत्ययं च पृथक् कुरुत -- 1x5=5

पदानि	धातुः	प्रत्ययः
(क) द्रष्टुम्	=	.....+.....
(ख) करणीय	=	.....+.....
(ग) पातुम्	=	.....+.....
(घ) खादितुम्	=	.....+.....

(ड)कृत्वा = ...+.....

खण्ड (घ) पठित अवबोधनम्

प्रश्न 8. निम्न गद्यखण्डं ध्यानेन पठित्वा तदाधारितानां प्रश्नानां उत्तराणि ददातु----

आसीत् कश्चित् चञ्चलो नाम व्याधः । पक्षिमृगादीनां ग्रहणेन सः स्वीयां जीविकां निर्वाहयति स्म । एकदा सः वने जालं विस्तीर्य गृहम् आगतवान् । अन्यस्मिन् दिवसे प्रातः काले यदा चञ्चलः वनम् गतवान् तदा सः दृष्टवान् यत् तेन विस्तारिते जाले दौर्भाग्यात् एकः व्याघ्रः बद्धः आसीत् । सोऽचिन्तयत् , ' व्याघ्रः मां खादिष्यति अत एव पलायनं करणीयं । व्याघ्रः न्यवेदयत् - 'भो मानव ! कल्याणं भवतु ते यदि त्वं मां मोचिष्यसि तर्हि अहम् त्वां न हनिष्यामि । तदा सः व्याधः व्याघ्रं जालात् बहिः निरसारयत् ।

1. एकपदेन उत्तरत - **1X 2=2**

1) व्याधस्य किं नाम आसीत् ? .....

2) व्याधः कं जालात् बहिः निरसारयत् ? .....

2. पूर्णवाक्येन उत्तरत - **2x2=4**

1) व्याघ्रः कुत्र बद्धः आसीत् ?

.....
.....

2) व्याघ्रः किं न्यवेदयत्?

.....
.....

भाषिक कार्यम् ---

1x2 = 2

क). 'चञ्चलः वनम् गतवान्' | अत्र कर्तापदं किम् ?

.....

ख) 'आसीत् कश्चित् चञ्चलो नाम व्याधः ।' अत्र क्रियापदं किम् ?

.....

प्रश्न 9. निम्न श्लोकं पठित्वा तदाधारितान् प्रश्नान् उत्तरत-

निवसामि समस्ते संसारे, मन्ये च कुटुम्बं वसुन्धराम्॥

प्रेयः श्रेयः च चिनोम्युभ्यं, सुविवेका भारतजनताऽहम्॥

l) एकपदेन उत्तरत-

1X 2=2

(i) भारतस्य जनता कुत्र निवसति?

.....
(ii) भारतजनता कीदृशी अस्ति?
.....

II) पूर्णवाक्येन उत्तरत- **2X 2=4**

(i) भारतस्य जनता कां कुटुम्ब मन्यते?

.....
(ii) सा किं चिनोति?
.....

III) भाषिक कार्यम्- **1X 2=2**

(i) श्लोके 'निवसामि' इति क्रियायाः कर्तृपदं किम्?

(क) भारतजनता

(ख) अहम्

(ग) भारतजनताऽहम्

(घ) सुविवेका

(ii) समस्ते संसारे' अनयोः पद्योः विशेष्यपदं किमस्ति?

(क) संसारे

(ख) समस्ते

(ग) समस्तः

(घ) संसारः

प्रश्न 10. श्लोकांशान् मेलयत -

1/2X4=2

चल चल पुरतो

निजनिकेतनम् ।

गिरिशिखरे ननु

विषमाः प्रखराः ।

पथि पाषाणाः

भज-भज शक्तिम् ।

जहीहि भीतिं

निधेहि चरणम् ।

प्रश्न 11. उचितकथनानां समक्षम् 'आम्' अनुचितकथनानां समक्षं 'न' इति लिखत -

1/2x4=2

(क) अहं परिवारस्य चक्षुषा संसारं पश्यामि ।

(ख) समं जगत मम काव्यैः मुग्धमस्ति ।

(ग) अहम् अविवेका भारत जनता अस्मि ।

(घ) अहं वसुन्धरां कुटुम्बं न मन्ये ।

प्रश्न 12. श्लोकान्शेषु रिक्तस्थानानि पूरयत - 1x4=4

- 1) समुद्रमासाद्य .....
- 2) विद्याफलं ..... कृपणस्य ।
- 3) ..... वचः मधुरसूक्तरसं सृजन्ति ।
- 4) पौरुषं विहाय यः ..... अवलम्बते ।